

Iliya — Lamba Ta Goma

Jeff Pippenger

2023-10-13

1856

An wakilci motsin Millerite a cikin Ishaya sura ta bakwai ta wurin annabcin shekaru sittin da biyar, wanda ya fara a shekara ta 742 K.H.K. Waɗannan shekaru sittin da biyar da suka faru a tarihin Ishaya suna wakiltar shekaru sittin da biyar daga 1798 har zuwa 1863. Alfa da Omega kullum za su nuna ƙarshen tare da mafari. Annabcin shekaru sittin da biyar yana bayyana la'anar “sau bakwai” a kan masarautar arewa da kuma masarautar kudu ta Isra'ila. “Sau bakwai” na farko a kan masarautar arewa ya fara a shekara ta 723 K.H.K., shekaru goma sha tara bayan Ishaya ya gabatar da annabcin ga sarki Ahaz. “Sau bakwai” na ƙarshe a kan masarautar kudu ya fara a ƙarshen shekaru sittin da biyar, a shekara ta 677 K.H.K.

La'anar farko ta bakwai sau da aka yi wa Ifraimu ta ƙare a shekara ta 1798, wadda ita ce lokacin ƙarshe lokacin da aka buɗe wahayi na Kogin Ulai na surori na takwas da na tara na Daniyel. A annabce ta nuna duka zuwan saƙon mala'ika na fari da kuma farkon annabcin motsin Millerite. La'anar ƙarshe ta bakwai sau da aka yi wa Yahuza ta ƙare a shekara ta 1844, wadda ita ce zuwan saƙon mala'ika na uku. Shekaru goma sha tara daga baya a 1863, shekaru sittin da biyar da aka wakilta a farkon annabcin sun nuna ƙarshen motsin Millerite, da kuma farkon ikkilisiyar Adventist ta Rana ta Bakwai ta Laodicea. Shekaru bakwai kafin 1863, a 1856, James White ya fara gane cewa motsin Millerite ya daina kasancewa ikkilisiyar Philadelphia ya kuma zama ikkilisiyar Laodicea. Jikansa, sa'ad da yake rubuta tarihin rayuwar Ellen White, ya yi rubutu game da tarihin 1856, da kuma saƙon Laodicea.

“Sakon Laodikiya”

“Mabiya Adventist masu kiyaye Asabar sun dauki matsayi cewa saƙonnin zuwa ga ikilisiyoyi bakwai a Ru'ya ta Yohanna 2 da 3 suna bayyana ƙwarewar ikilisiyar Kirista cikin ƙarnuka da suka shige. Sun kammala cewa saƙon zuwa ga ikilisiyar Laodikiya ya shafi waɗanda yanzu suke kira Adventist na suna kawai, wato, waɗanda ba su karɓi Asabar ta yini na bakwai ba. A cikin ɗan gajeren sharhin edita a Review na 9 ga Oktoba, James White ya gabatar da wasu tambayoyi masu tayar da tunani, waɗanda ya gabatar da su da wannan furuci:”

Tambayar tana fara sake tasowa sabuwa, “Mai-tsaro, Mene ne labarin dare?” A halin yanzu akwai wuri ne kawai ga 'yan tambayoyi kaɗan, waɗanda aka yi domin a jawo hankali ga batun da suke da alaƙa da shi. Cikakkiyar amsa, muna dogara, ba da daɗewa ba za a bayar.—Review and Herald, Oct. 9, 1856.

“Daga cikin tambayoyi goma sha ɗayan da ya yi, ta shida ce ta nufi Laodiceyawa kai tsaye.

“6. Shin yanayin Laodiceyawa (masu dumi-dumi, ba sanyi ba kuma ba zafi ba) ba ya bayyana daidai halin taron waɗanda suke iƙirarin saƙon mala'ika na uku ba?—Ibid.

“Tambayar karshe ta bayyana al’amarin a sarari:

“11. Idan wannan ne yanayinmu a matsayinmu na jama’a, muna da wata tabbatacciyar hujja ta sa zuciya ga yardar Allah, sai dai idan mun kula da ‘shawarar’ Shaidan Gaskiya? Ina ba ka shawara ka saya daga gare ni zinariya da aka gwada cikin wuta, domin ka zama mai arziki; da fararen tufafi, domin a suturce ka, kada kunyacin tsirancinka ya bayyana; kuma ka shafa wa idanunka maganin ido, domin ka gani. Duk waɗanda nake kauna, ina tsauta musu, ina kuma horonsu: saboda haka ka himmatu, ka tuba. Ga shi, ina tsaye a kofa, ina kwan kwasawa: idan wani ya ji muryata, ya buɗe kofar, zan shiga wurinsa, in ci abinci tare da shi, shi kuma tare da ni. Wanda ya yi nasara zan ba shi ya zauna tare da ni a kursiyina, kamar yadda ni ma na yi nasara, na kuma zauna tare da Ubana a kursiyinsa. Ru’ya ta Yohanna 3:18–21.—Ibid.

“A bayyane yake cewa gaskiyar lamarin tana fara fitowa ne a hankalin James White. Bugu na gaba na Review ya dauki gabatarwa mai ginshikai bakwai game da ikkilisiyoyi bakwai, a karkashin wannan take. A cikin kalamansa na buɗewa ya bayyana cewa:

“Dole ne mu yarda da wasu masu fassarar zamani cewa ya kamata a fahimci waɗannan ikkilisiyoyi bakwai a matsayin wakiltar yanayi bakwai na ikkilisiyar Kirista, a cikin zamani bakwai, waɗanda suka kunshi dukan tarihin zamanin Kiristanci.—Ibid., 16 ga Oktoba, 1856.

“Sai ya dauki annabcin, yana magana game da kowace coci dabam-dabam. Da ya zo ga ta bakwai, wato cocin Laodicea, sai ya bayyana cewa:

Abin kasantarwa ne kwarai a gare mu a matsayin jama’a wannan baƙin bayanin game da wannan ikilisiya. Kuma ashe, wannan bayanin mai firgitarwa ba cikakken hoto ne sosai na yanayinmu na yanzu ba? Hakika ne; kuma ba zai amfanar da kome ba mu yi kofarin kauce wa karkin wannan shaida mai bincike ga ikilisiyar Laodiceya. Ubangiji ya taimake mu mu karɓe ta, mu kuma amfana da ita.—Ibid.

“Bayan ya keɓe ginshikai biyu ga cocin Laodikiya, kalamansa na karshe sun yi kira mai karfi:

“Ya kaunattun ‘yan’uwa, dole ne mu yi nasara a kan duniya, da jiki, da shaidan, in ba haka ba ba za mu sami wani rabo a cikin mulkin Allah ba.... Ku kama wannan aiki nan take, kuma cikin bangaskiya ku nemi alkawuran alheri da aka yi wa Laodiceyawa masu tuba. Ku tashi cikin sunan Ubangiji, ku kuma bari haskenku ya haskaka domin daukakar sunansa mai albarka.—Ibid.

“Amsar da ta fito daga filin aiki ta kasance mai tayar da hankali kwarai. G. W. Holt ya rubuta daga Ohio a ranar 20 ga Oktoba:

“Kwarai, ina gaskata cewa mu da muke cikin saƙo na uku tare da dokokin Allah da bangaskiyar Yesu ne ikkilisiyar da aka yi wa wannan harshe jawabi; kuma ba za mu iya yin gaggawar neman zinariya da aka gwada, da fararen riguna, da maganin ido ba fiye da yadda ya kamata ba, domin mu gani.—Ibid., Nuwamba 6, 1856.

“Daga Arewa maso Gabas an ji wata sabuwar murya a kan wannan batu, wato ta Stephen N. Haskell, na Princeton, Massachusetts. A matsayinsa na Adventist mai kiyaye ranar farko, ya fara wa’azi yana ɗan shekara 20; yanzu kuwa, bayan shekaru uku, yana cikin saƙon mala’ika

na uku. Mutum ne mai zurfin nazarin Littafi Mai Tsarki, kuma bayan ya ga takaitaccen sharhin farko na White wanda ya gabatar da batun ikkilisiyoyi bakwai, sai ya zaɓi ya rubuta dogon muƙala domin Review:”

“Batun da aka ambata ya kasance abin sha’awa mai zurfi a gare ni tun watanni da suka wuce.... Na jima ina jagorantuwa in gaskata cewa saƙon zuwa ga mutanen Laodiceya namu ne; wato, na waɗanda suke gaskata saƙon mala’ika na uku, saboda dalilai da yawa waɗanda nake ɗauka masu kyau ne. Zan ambaci biyu.—Ibid.

“Wannan ya yi, yana keɓe ginshikai biyu domin kammalawarsa. Yayin da yake rufewa ya bayyana cewa:

“Ka’idar saƙon mala’ika na uku ba za ta taɓa, a’a ba za ta taɓa, cece mu ba, sai tare da rigar bikin aure, wadda ita ce adalcin tsarkaka. Dole ne mu kamilta cikin tsarki cikin tsoron Ubangiji.—Ibid.

“Yayin da James White ya ci gaba da rubuce-rubucensa na edita game da saƙon zuwa ga ikkilisiyar Laodiceya, ra’ayoyin da Adventistoci masu kiyaye Asabar suke karantawa yanzu a cikin Review sun kasance masu ban mamaki; amma bayan yin nazari mai zurfi tare da addu’a, aka ga cewa sun dace. Wasikun da aka aika wa edita sun nuna kusan yarjejeniya ta gama gari, kuma sun nuna cewa farfadowa tana gudana. Cewa wannan saƙo mai motsar da zuciya ba samfurin dagawar hankali ba ne, an tabbatar da shi ta wurin talifi na farko a cikin Testimony No. 3, wanda aka buga a watan Afrilu, 1857, mai take Ku Yi Himma Ku Tuba. Ya fara da cewa, “Ubangiji ya nuna mini cikin wahayi wasu abubuwa game da ikkilisiya a halin sanyin-zuciyarta na yanzu, waɗanda zan ba ku labari.”—1T, sh. 141. A cikin wannan Ellen White ta gabatar da abin da aka nuna mata game da hare-haren Shaidan a kan ikkilisiya ta wurin wadatar duniya da dukiyoyi.” Arthur White, Ellen G. White: The Early Years, juzu’i na 1, 342–344.

Yunkurin Millerite ya fara ne ta annabci a matsayin cocin Filadelfiya, kuma a cikin shekara ta 1856 ya zama cocin Lawudikiya. Shekaru bakwai bayan haka yunkurin ya ƙare, kuma cocin Adventist ta Rana ta Bakwai ta fara ne a matsayin cocin Lawudikiya kuma za ta ci gaba da kasancewa haka, har sai an tofar da ita daga bakin Ubangiji. Yunkurin dubu ɗari da arba'in da huɗu ya fito ne daga cikin garken cocin Lawudikiya, kamar yadda yunkurin Millerite ya fito daga cikin garken cocin Sardis. Yunkurin dubu ɗari da arba'in da huɗu yana tafiya daidai da yunkurin Millerite domin yunkuri na farko ya sauya daga Filadelfiya zuwa Lawudikiya, kuma yunkuri na ƙarshe yana sauyawa daga Lawudikiya zuwa Filadelfiya. Matsayin canjin daga Filadelfiya zuwa Lawudikiya a cikin tarihin Millerite an fayyace shi sarai a matsayin shekara ta 1856, saboda haka dole ne a kuma nuna matsayin canjin a cikin yunkuri na ƙarshe, gama Allah ba ya taɓa canzawa. An bayyana matsayin canjin a cikin Ru’ya ta Yohanna sura goma sha ɗaya ta wurin annabawa biyu waɗanda aka kashe a kan tituna.

Kuma sa’ad da za su gama shaidarsu, dabbar da ke fitowa daga ramin marar ƙasa za ta yi yaƙi da su, ta rinjaye su, ta kuma kashe su. Kuma gawawwakin su za su kwanta a kan titin babban birnin, wanda a ruhaniya ake kira Saduma da Masar, inda kuma aka gicciye Ubangijinmu. Ru’ya ta Yohanna 11:7, 8.

Motsi na ƙarshe zai mutu, sa'an nan ya tsaya, kuma daga bisani a tashe shi a matsayin tutar al'ummai. Da yin haka zai daidaita da ƙahon Republican. Ƙahon Republican yana siffanta wa dabbar wani gunki, kuma dabbar da yake siffanta wannan gunki nata ana magana da ita a Ru'ya ta Yohanna goma sha bakwai, kuma an bayyana wannan dabba a matsayin kai na biyar wanda ya sami mummunan rauni mai kisa, wanda za a ta da shi a matsayin kai na takwas. Za a ta da shi a matsayin na takwas wanda yake daga cikin bakwai ɗin.

Kuma dabbar da ta kasance, amma yanzu ba ta nan, ita ce ta takwas, kuma tana daga cikin bakwai ɗin nan, kuma tana tafiya zuwa hallaka. Ru'ya ta Yohanna 17:11.

Ƙahon Republican zai siffanta hoton waccan dabbar, sabili da haka za a kashe shi sa'an nan kuma a ta da shi. Sa'ad da aka tashe shi, zai zama kai na takwas wanda yake daga cikin kawuna bakwai na baya. Ƙahon Furotesta yana hawan wannan dabbar ƙasa ɗaya tare da ƙahon Republican, kuma dole ne ya mallaki irin waɗannan halayen annabci guda ɗaya. Sauyawa daga Philadelphia zuwa Laodicea a cikin motsin Millerite yana nuna tun da wuri sauyawa daga Laodicea zuwa Philadelphia a cikin motsi na ƙarshe.

Sa'ad da motsi na ƙarshe ya karɓi mummunan rauni a ranar 18 ga Yuli, 2020, ya mutu a matsayin Laodikiya. Sa'ad da kuma, kamar yadda aka wakilta a cikin Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha ɗaya, ya sauya zuwa Filadelfiya, zai wakilci ikkilisiya ta takwas, wato wadda take daga cikin bakwai ɗin. Mutuwar da ta faru a shekara ta 2020 ta yi daidai da ƙahon Jamhuriyawa, domin tun daga lokacin ƙarshe a 1989, an yi shugabanni shida. Shugaba na shida ya karɓi mummunan rauni, wanda za a warkar da shi a 2024. Wannan kan kuma zai zama kai na takwas na Amurka tun daga lokacin ƙarshe a 1989, kuma zai kasance daga cikin bakwai ɗin. Dukan ƙahonin biyu su ne na shida da ya zama na takwas. Wannan gaskiya babban ɓangare ne na sakon Ru'ya ta Yesu Almasihu da ake buɗe hatiminsa jim kaɗan kafin rufe ƙofar jinkai.

Saboda wannan dalili, yana da muhimmanci mu fahimci tarihin Millerite da yake zama misali na tarihinmu na yanzu. Sister White ta tabbatar da yadda James White ya ɗora Laodicea a kan wannan motsi a shekara ta 1856, saboda haka wannan ba wani ɗora ne da aka samo ta wurin tunanin ɗan Adam ba. Shekaru bakwai kafin Ikilisiyar Seventh-day Adventist ta shiga alaƙa ta doka da ƙahon Republican, an riga an bayyana ta ta wurin wahayi a matsayin Ikilisiyar Laodicea. Wannan yana nufin babu ko da rana guda a cikin tarihin Ikilisiyar Seventh-day Adventist da ta taɓa kasancewa wani abu dabam banda tsirara, matalauciya, makaho, abin tausayi da kuma abar ƙyama. Wannan gaskiyar annabci tana ba da ma'anar yanayi da hujjar gane ƙazantattu huɗu masu ƙaruwa a cikin Ezekiel sura ta takwas a matsayin tsararraki huɗu na Adventism.

Sa'ad da aka dubi tarihin Millerite ta fuskar tsarin shekaru sittin da biyar na Ishaya bakwai, ya kamata a gane cewa annabcin "lokuta bakwai" shi ne laimar annabci da ta rufe dukan tarihin motsin Millerite. A shekara ta 1856, sakon ga ikilisiyar Laodicea ya zama gaskiyar yanzu ga Adventism na Millerite. Wanda ya gabatar da sakon Laodicea ba James ko Ellen White ba ne, amma Mashaidin nan Mai Aminci da Mai Gaskiya.

Ka rubuta wa mala'ikan ikkilisiyar Lawudikiyawa cewa; Ga abin da Amin ɗin nan yake faɗa, shaida mai aminci kuma ta gaskiya, mafarin halittar Allah; Na san ayyukanka, cewa ba ka da

sanyi, ba ka da zafi: da ma kana da sanyi ko kuma kana da zafi. Saboda haka, domin kai dumi-dumi ne, ba ka da sanyi, ba ka da zafi, zan tofar da kai daga bakina. Domin kana cewa, Ni mai arziki ne, na kuma yalwata da dukiya, ba ni da bukatar kome; alhali kuwa ba ka sani ba cewa kai abin tausayi ne, kuma talakka ne, kuma matalauci ne, kuma makaho ne, kuma tsirara ne: Ina ba ka shawara ka saya daga gare ni zinariya da aka gwada cikin wuta, domin ka zama mai arziki; da fararen tufafi, domin a tufatar da kai, kada kuma kunyatar tsirancinka ta bayyana; ka kuma shafa wa idanunka maganin ido, domin ka gani. Duk waɗanda nake kauna, su nake tsauta wa, ina kuma horonsu: saboda haka ka yi himma, ka tuba. Ga shi, ina tsaye a kofa, ina kwankwasawa: idan wani ya ji muryata, ya buɗe kofar, zan shiga wurinsa, in ci abinci tare da shi, shi kuma tare da ni. Wanda ya yi nasara zan ba shi damar ya zauna tare da ni a kursiyina, kamar yadda ni ma na yi nasara, na kuwa zauna tare da Ubana a kursiyinsa. Mai kunne, bari ya ji abin da Ruhu yake faɗa wa ikkilisiyoyi. Ru'ya ta Yohanna 3:14–22.

Shaidan Gaskiya ya bayyana cewa idan wani mutum zai “ji” muryarsa, zai shigo ciki ya “ci abinci tare da shi.” Idan Lawodikiya ta buɗe kofa, Almasihu zai shigo ya ci tare da su. Idan aka bari Almasihu ya shiga, yana kawo saƙo, domin alamar cin abinci tana wakiltar karɓar saƙo. Ana iya taƙaita saƙon gaba ɗaya a ce shi ne kawai saƙon Lawodikiya, amma wannan fahimta ce mai zurfi kaɗan game da abin da saƙon da yake bayarwa yake wakilta. A shekara ta 1856, Hiram Edson ya gabatar da jerin maƙalu takwas waɗanda suka kunshi bayanannabci da ke faɗaɗa fahimtar annabcin farko na “lokaci” wanda mala’ikun Allah suka ja-goranci William Miller ya gane kuma ya yi shela. A cikin waɗannan maƙalu takwas, Edson ya bayyana daidai shekaru sittin da biyar na Ishaya bakwai.

Farkon aikin Miller shi ne gano zamani bakwai, kuma shekara bakwai kafin motsin da aka sanya masa suna bisa ga hidimarsa ya kai ga ƙarshe, an gabatar wa Adventism na Millerite da zurfaffen wahayi na wannan annabcin ɗin. An gabatar da shi ne a cikin shekarar da wahayi ya bayyana su a matsayin Laodiceyawa. A annabce, kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin bayan haka, a shekarar 1863, an ƙi abin da Miller ya fara ganowa game da lokacin annabci. Saƙon Laodiceya ga motsin Advent ya iso a 1856, kuma Ubangiji ya kwankwasa kofa sau takwas, da talifofi takwas, domin ya ga ko zai sami mafita ya shiga. A ƙarshen motsin, Shaidar Gaskiya ya so ya ci tare da mutanensa ta wurin cin saƙon farko-farko na lokaci tun daga farkon motsin. Mutanensa suka ƙi ci, kuma shekara bakwai, ko kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin na annabci, bayan haka, mutanensa suka rufe kofar da aka buɗe da mabuɗin Dawuda wanda aka sa a hannun William Miller. Suka koma ga wani tsohon annabin Samariya wanda ya ciyar da su da ƙarya, yana hatimta makomarsu su mutu tsakanin jaki da zaki.

A cikin shekara ta 1856, ƙahon Furotesta yana cikin rikicin kwarin wahayi, domin inda babu wahayi, mutane sukan lalace. A cikin shekara ta 1856, ƙahon Jamhuriyya ma yana cikin wani rikici.

Shekarar 1856 ta nuna ci gaba da mummunan rikicin da aka sani da Bleeding Kansas, wato Yaƙin Iyakokin Kansas-Missouri. Gwabzawar ta kasance ne a kan ko Kansas za ta shiga Tarayya a matsayin jiha mai ’yanci ko kuwa jiha mai bauta. Rikicin ya haɗa da arangama masu zafi tsakanin mazauna masu goyon bayan bauta da masu adawa da bauta.

A ranar 22 ga Mayu, 1856, wani mummunan al'amari mai tashin hankali ya kuma faru a zauren Majalisar Dattawan Amurka, sa'ad da dan Majalisar Wakilai Preston Brooks, mai goyon bayan bautar bayi daga South Carolina, ya yi wa Sanata Charles Sumner na Massachusetts mummunan duka da sandarsa. Sumner ya gabatar da wani jawabi mai adawa da bautar bayi mai take The Crime Against Kansas, wanda ya fata wa Brooks rai kwarai. Wannan al'amarin dukan da sanda ya bayyana irin karuwar tsamin dangantaka tsakanin Arewa da Kudu game da batun bautar bayi.

A shekara ta 1856, an kafa Jam'iyyar Republican a matsayin martani ga rikicin siyasa da Dokar Kansas-Nebraska, wadda aka zartar a shekara ta 1854, ta haifar, wadda kuma ta jawo kara karfi na adawa da yaduwar bautar bayi zuwa sabbin yankuna. An gudanar da babban taron jam'iyyar na kasa na farko a Philadelphia, kuma aka zaɓi John C. Fremont a matsayin dan takararsu na farko na shugaban kasa a zaɓen shekara ta 1856.

Dokar Kansas-Nebraska ta tsara yankunan Kansas da Nebraska, kuma ta ba mazauna waɗannan yankuna damar yanke shawara ko za su amince da bauta a cikin iyakokinsu. Wannan ka'ida, wadda aka sani da "ikon jama'a," a aikace ta soke Yarjejeniyar Missouri ta 1820, wadda ta haramta bauta a arewacin layin daidaito na 36°30' a Yankin Louisiana. Dokar ta yi tasiri mai zurfi a kan batun bauta a yankunan. Ta sake tayar da rikice-rikicen yanki domin ta buɗe yiwuwar cewa bauta za ta iya faɗaɗa zuwa yankunan da a da ake dauka a matsayin kasa 'yantacciya, kamar Kansas. Zartar da Dokar Kansas-Nebraska ya haifar da kwararar masu goyon bayan bauta da masu adawa da bauta zuwa Yankin Kansas, kowannensu na fatan yin tasiri a sakamakon kuri'ar ikon jama'a. Wannan gasa ta neman iko da yankin ta kai ga arangama mai tsanani da wani lokaci na rashin bin doka da oda da aka sani da Bleeding Kansas a shekara ta 1856.

Zaɓen shugaban kasa na shekarar 1856 ya kasance muhimmin lamari na siyasa. An yi takara mai bangarori uku tsakanin dan jam'iyyar Democrat, James Buchanan, da dan jam'iyyar Republican, John C. Fremont, da tsohon Shugaban Kasa Millard Fillmore na Jam'iyyar American. James Buchanan ne ya yi nasara a zaɓen, kuma ya zama Shugaban Kasa na 15 na Tarayyar Amurka.

Shugabancin James Buchanan an fi saninsa da gazawarsa wajen tinkarar yadda ya kamata tashin hankula da rarrabuwar kawuna masu karuwa tsakanin Arewa da Kudu, waɗanda a karshe suka kai ga barkewar Yaƙin Basasar Amurka jim kaɗan bayan ya bar ofis. Sau da yawa ana kallon shugabancinsa a matsayin ɗaya daga cikin shugabanci mafi marasa nasara a tarihin Amurka, saboda waɗannan manyan gazawowi a fannin jagoranci da kuma tafiyar da rikici.

Mummunan hukuncin Dred Scott da ya yi kaurin suna a shekarar 1857, ya bayyana cewa bayi, ko waɗanda suke cikin bauta ko kuma 'yantattu, ba 'yan kasa ba ne kuma ba za su iya shigar da kara a kotunan tarayya ba. Haka kuma ya bayyana cewa Majalisa ba za ta iya hana bautar da mutane a yankunan kasar Amurka ba. Dan Democrat Buchanan ya fito fili ya goyi bayan hukuncin Dred Scott mai goyon bayan bautar da mutane.

Ba matsayar Buchanan dan jam'iyyar Democrat mai goyon bayan bautar kawai ta ba da damar tashin hankali ya karu har ya rikide zuwa Yaƙin Basasa ba, amma kuma gazawarsa wajen tafiyar da tattalin arzikin kasar ta haifar da Firgicin 1857, wanda ya kasance ɗaya daga cikin manyan koma-bayan tattalin arziki a tarihin Amurka kafin babban durkushewar tattalin arziki. Firgicin

1857 ya haifar da mummunar durkushewar tattalin arziki wadda ta dauki shekaru da dama. Kamfanoni da bankuna sun rufe, rashin aikin yi ya karu, kuma kasuwar hannayen jari ta fadi.

A lokacin shugabancin Buchanan, jihohin Kudu suka fara aiwatar da tsarin ballewarsu daga Tarayyar, kuma suka balle ne a matsayin martani ga zaɓen ɗan jam'iyyar Republican, Abraham Lincoln, a shekara ta 1860. Buchanan ya dauki matsayi na rashin tsoma baki sosai game da rikicin ballewar, yana jayayya cewa gwamnatin tarayya ba ta da ikon hana ballewa da karfi. Wannan rashin daukar mataki mai karfi ya ba motsin ballewar damar samun karin karfi. Rashin ingantaccen jagorancinsa da kin daukar mataki mai karfi don magance rikicin ballewar sun taimaka ga fahimtar da Kudu ta yi cewa za ta iya barin Tarayyar ba tare da fuskantar adawar soja ba.

A shekara ta 1860, aka zaɓi Abraham Lincoln, shugaban ƙasa na farko daga jam'iyyar Republican. A ranar 1 ga Janairu, 1863, Shugaba Lincoln ya sanya hannu tare da fitar da sanarwar ƙarshe ta 'Yantar da Bayi (Emancipation Proclamation), wadda ta ayyana cewa dukan mutanen da aka bautar a yankunan da ƙungiyar Confederate ke riƙe da su za a 'yantar da su. Wannan umurnin zartarwa ya yi tasiri mai girma a kan Yaƙin Basasa, domin ya mayar da rikicin ya zama gwagwarmaya ba kawai don kiyaye Tarayyar ƙasa ba, amma kuma domin kawo ƙarshen bautar mutane. Sanarwar 'Yantar da Bayi ba ta nan take ta 'yantar da dukan mutanen da aka bautar ba. Ta shafi ne musamman yankunan da ƙungiyar Confederate ke riƙe da su, inda Tarayyar ƙasa ke da iyakacin iko. Yayin da sojojin Tarayyar ƙasa suka ci gaba da kai farmaki suka kuma mallaki yankunan Confederate, aka aiwatar da sanarwar, kuma aka 'yantar da mutanen da aka bautar a waɗannan yankuna. Sanarwar 'Yantar da Bayi ta kasance muhimmin mataki zuwa ga kwarar da bautar mutane gaba ɗaya a ƙarshe a Amurka, kuma ta share hanya ga amincewa da Kwaskwarima ta Sha Uku ga Kundin Tsarin Mulkin Amurka, wadda aka zartar kuma aka tabbatar da ita a ranar 6 ga Disamba, 1865.

Kahon Republican tun daga shekarun 1850 zuwa gaba ya kasance cikin rikicin batun bautar. Manyan rabe-rabe guda biyu a cikin ƙasar sun wakilci manyan rukuni guda biyu na tunanin siyasa. An fara wani tsari na rabuwa a shekara ta 1856 sa'ad da ƙungiyoyin masu adawa da bautar da masu goyon bayan bautar suka shiga yankin Kansas domin ƙoƙarin tabbatar da ra'ayoyinsu game da bautar, a daidai lokacin da ake raba Philadelphia da Laodicea. Jam'iyyar Democrat tana goyon bayan bautar, Republicans kuma suna adawa da bautar.

A cikin shekara ta 1856, Kansas mai zubar da jini ta wakiltar wata ƙaramar siffa ta yaƙin da ke gabatowa. A cikin wannan shekara ne aka zaɓi wani ɗan Democrat mai goyon bayan bauta a matsayin shugaban ƙahon Republican, kuma shugabancinsa marar tasiri ya zama alamar shugabancin ƙasa marar tasiri, har zuwa waɗannan kwanaki na ƙarshe na baya-bayan nan. Ya riga shugaban Republican na farko wanda aka tilasta masa ya gyara rikicin da shugabancin Buchanan ya bari a baya.

A shekara ta 1863, kahon Republican ya bayar da umurnin zartarwa mafi muhimmanci a tarihin dabbar ƙasa ta Wahayi sura ta goma sha uku. Wannan umurnin zartarwa yana magana ne game da bautar mutane. Wata sakin layi ta shelar ta ce, "Cewa a ranar farko ga watan Janairu, a shekarar Ubangijinmu dubu ɗaya da ɗari takwas da sittin da uku, dukan mutanen da ake riƙe da su a

matsayin bayi a cikin kowace Jiha ko sashe da aka ayyana na wata Jiha, waɗanda mutanenta a lokacin za su kasance cikin tawaye ga Tarayyar Amirka, a wannan lokaci, daga nan gaba, har abada kuma, za su kasance 'yantattu; kuma Gwamnatin Zartarwa ta Tarayyar Amirka, har da ikon soji da na rundunar ruwa nata, za ta amince da 'yancin irin waɗannan mutanen kuma ta kiyaye shi, kuma ba za ta aikata wani aiki ko ayyuka don danne irin waɗannan mutanen ba, ko wani daga cikinsu, a cikin kowace ƙoƙari da za su yi domin samun cikakkiyar 'yancinsu.” Ko da yake warware matsalar bautar a wannan mataki bai cika ba a tarihin, ainihin ruhin Kundin Tsarin Mulki ya bayyana sa'ad da Lincoln ya rubuta, “dukan mutanen da ake riƙe da su a matsayin bayi a cikin kowace jiha ... a wannan lokaci, daga nan gaba, har abada kuma, za su kasance 'yantattu.”

Lincoln yana komawa ga ƙa'idar asali da aka bayyana cikin Kundin Tsarin Mulki, wadda ta tabbatar da cewa “an halicci dukan mutane daidai.” Lincoln yana komawa ga muhimman gaskiyoyin asali a daidai lokacin da ƙahon Furotesta yake ƙin annabcin asalinsa, wato annabcin bautar. Saboda haka, a dai-dai lokacin da ƙahon Jamhuriyya yake yin mafi muhimmancin “umarnin zartarwa” a tarihinsa game da bautar, ƙahon Furotesta kuwa ya yi mafi muhimmancin umarnin zartarwa a tarihin annabci nasa game da annabcin bautar, wanda aka wakilta ta wurin rantsuwar Musa da la'anarsa. Ƙahon Jamhuriyya ya zaɓi komawa ga tushe, ƙahon Furotesta kuwa ya zaɓi ƙin tushensa tare da komawa ga waɗanda aka umarce shi kada ya ƙara komawa gare su.

A cikin shekara ta 1863, an raba ƙahon Jamhuriya gida biyu, kamar yadda aka raba masarautar Isra'ila ta dā a zamanin Yerobowam da Rehobowam. A cikin shekara ta 1863, ƙahon Furotesta ya zama a ɗaure ta fuskar doka da ƙahon Jamhuriya, kamar yadda bagadanin Yerobowam guda biyu a Betel da Dan suke wakilta. Waɗannan ƙahoni biyu suna tafiya cikin tarihi a layi ɗaya da juna, kuma tarihin shekara ta 1863, musamman, yana wakiltar tarihin kwanaki na ƙarshe.

Tarihin Millerite yana maimaituwa a cikin tarihin dubu ɗari da arba'in da huɗu, tare da wasu 'yan tanade-tanaden annabci. Daya daga cikin waɗannan tanade-tanaden shi ne cewa masu sauraro da aka nufa a tarihin Millerite da farko su ne waɗanda suke a wajen wannan motsi, sannan daga bisani motsin da kansa. A cikin motsin dubu ɗari da arba'in da huɗu kuwa, muryoyi biyu na Wahayi sura ta goma sha takwas suna nuna masu sauraro biyu da aka nufa, amma waɗannan masu sauraron suna a jujjuyin tsarin tarihin Millerite. Wanda aka fara nufa shi ne mutanen Allah, kuma murya ta biyu ita ce ta sauran garken Allah, waɗanda har yanzu suna cikin Babila.

Wani ƙarin gargadin annabci kuwa shi ne cewa, ko da yake tarihin duka biyun ya zarce daga wata coci zuwa wata, Mileriyawa sun motsa daga Filadelfiya zuwa Laodikiya, kuma babban motsi na mala'ika na uku yana motsawa daga Laodikiya zuwa Filadelfiya. Wannan yana bayyana cewa Mileriyawa sun tafi daga coci ta shida zuwa coci ta bakwai, kuma dubu ɗari da arba'in da huɗu suna tafiya daga coci ta bakwai zuwa coci ta takwas, wadda take daga cikin bakwai ɗin nan.

Ƙahon Jamhuriyya ya fara motsinsa daga al'umma mai goyon bayan bauta zuwa ga al'umma mai adawa da bauta a tarihin da ya kewaye shekara ta 1863. Rikicin wannan tarihin ya kafa jam'iyyun siyasa biyu waɗanda su ne irin waɗannan maƙiyan juna a cikin waɗannan “kwanaki na ƙarshe.” Kamar yadda aka kashe shugaban ƙasa na farko ɗan Jamhuriyya daga wannan tarihin kwanaki kaɗan bayan yaƙin ya ƙare, haka kuma an kashe shugaban ƙasa na ƙarshe ɗan Jamhuriyya a alama

kuma aka bar shi a kan titi kamar matacce, yayinda duniya ta yi murna. An kashe shi, ba kwanaki kadan bayan Yaƙin Basasa ya ƙare ba, amma ɗan kaɗan kafin yaƙin basasa na ƙarshe ya fara.

Shugaban ƙasa na farko daga jam'iyyar Republican ya sami wanda ya gabace shi wanda shi ne shugaba mafi rashin inganci a tarihin Amurka, kuma shugaban ƙasa na ƙarshe daga jam'iyyar Republican ma irin wannan ne zai gabace shi. Rashin ingancin shugaba daga jam'iyyar Democratic wanda ya gabaci shugaban ƙasa na farko daga jam'iyyar Republican ne ya hanzarta rikicin da ya bunkasa ya koma yaƙin basasa, kuma irin wannan rashin inganci ne yake faruwa yanzu. Shugaban ƙasa daga jam'iyyar Democratic da yake gabatar da shugaban ƙasa na ƙarshe daga jam'iyyar Republican ya gudanar da tattalin arziki ta irin hanyar da ta haifar da mafi girman rugujewar tattalin arziki a tarihin Amurka har zuwa wancan lokaci. Ƙahonin biyu suna tafiya a layi ɗaya har zuwa dokar Lahadi. A shekara ta 1863, ƙarni na farko na duka ƙahonin biyu ya fara, kuma ga duka ƙahonin biyu ƙarni na huɗu kuma na ƙarshe zai kasance yana fuskantar gabas, yana kuma rusuna wa rana.

Sakon Iliya kullum yana tare da shari'un Allah, waɗanda suke tabbatar da sakon gargadi. Al'ummar duniya yanzu suna rayuwa kamar mutanen zamanin kafin ruwan tsufana. Suna ci, suna sha, kuma suna sa ran manyan kattai na fasahar duniya masu ra'ayin dunkulewar duniya za su magance kowace matsala da za ta iya tasowa. Maganar Allah tana nuna cewa duniya yanzu tana kan gab da wata gagarumar rikici.

“Mene ne game da dare?” Ina gane muhimmancin waɗannan sakonni? Ina fahimtar matsayin da suke riƙe da shi a cikin aikin ƙarshe na babban tsarin gyara? Shin na saba da ‘tabbatacciyar maganar annabci’ har zan iya gani a cikin al'amuran da suke faruwa kewaye da ni tabbatacciyar hujja cewa Sarkin da ke zuwa yana ƙofar ma? Ina jin nauyin alhakin da yake kaina, bisa ga hasken da Allah ya ba ni? Ina amfani da kowace baiwa da aka damka mini a matsayin mai kula da amana taSa, cikin ƙofari mai kyau da aka shirya daidai domin ceto masu hallaka? Ko kuwa ni mai ɗumi ne ba zafi ba sanyi, marar kulawa, a ɗan gauraye da muguwar duniya, ina amfani da dukiya da iyawar da Allah ya ba ni, yawanci wajen biyan son raina, ina fi damuwa da sauƙina da jin dadina fiye da ci gaban manufarSa? Shin ta hanyar tafarkina ina ƙarfafa ‘ra’ayin da yake ƙara yaɗuwa a cikin duniya cewa Adventists na kwana bakwai suna busa ƙaho da sauti marar tabbas, kuma suna bin tafarkin masu son duniya’?”

“Muna jin takun sawun Allah mai gabatowa domin ya hukunta duniya saboda muguntarsu. Ƙarshen zamani ya kusanto mana ƙwarai. Ana ɗaure mazaunan duniya gungu-gungu domin a ƙone su. Za a ɗaure ku tare da ciyawa banza ne? Kuna gane cewa kowace shekara dubbai da dubbai da kuma dubu goma-goma na rayuka suna hallaka, suna mutuwa cikin zunubansu? Annobai da shari'un Allah sun riga sun fara aikinsu, kuma rayuka suna tafiya ga hallaka domin hasken gaskiya bai haskaka a kan tafarkinsu ba.” General Conference Daily Bulletin, 1 ga Afrilu, 1897.

Da raina na yi marmarin ka cikin dare; i, da ruhuna da ke cikina zan neme ka da sassafe: gama sa'ad da hukuncenka suke cikin duniya, mazaunan duniya za su koyi adalci. Ishaya 26:9.